

הדף היומי בבלי: מסכת בבא בתרא דף ע"ב
הדף היומי בהלכה: סימן ר"ח מסעיף ט"ז עד סעיף י"ח
המוסר היומי: שם עולם פרק ג' 'ואגב דאיירינן' עד 'ואמרת בדרך דמיון'

לוח
לימוד
יומי

האוכל הוא רק היכי תימצי לאמירת הברכה

הרב ישראל ליוש

חודש ניסן בפתח, והוא מביא עמו את סגולותיו. כפי הידוע מגדולי עולם כל תקופה ומועד בכל שנה, מסוגלים לתכנים שארעו בתקופה זו. ובחודש זה יצק הקב"ה את יסודות האמונה. בניסי יציאת מצרים, המכות, קריעת ים סוף וניסי המדבר, ומאז ועד עולם תעבור המסורה מדור לדור, מאב לבן ומסב לנכד. ובחודש ניסן המסוגל לענין האמונה, מוטלת עלינו החובה לנצל את סגולת הימים ולחזק בלבנו את יסודות האמונה.

בסגולת ימים קדושים אלו זוכים אנו ללמוד ענייני ברכות, שגם הם יסוד גדול באמונה בו ית'. שענין הברכות הוא כדי להשריש את האמונה בה' שכל הבריאה שלו, וכמו שמצאנו אצל אברהם אבינו שלימד את אורחיו לברך, כדי להכיר בבריאת העולם ע"י ה' יתברך.

הגאון רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל ספר ששמע מידידו כי ראה מנהג מיוחד אצל האדמו"ר מבאבוב זצ"ל, מידי יום בשעות אחר הצהריים היו מגישים לפניו עוגיות, והוא היה מברך עליהם בכוונה רבה, ובסיום האכילה בירך בדבקות ברכה מעין שלוש. יום אחד נגמרו העוגיות והציעו לפני

האדמו"ר שבמקומם יביאו לו תפוחים, האדמו"ר סירב ואמר שאינו מוותר על העוגיות. לפלא היה הדבר בעיני תלמידיו, ממתי האדמו"ר מקפיד על מה יאכל? אבל על בקשת האדמו"ר אין עוררין, עשו מאמץ והמציאו לו עוגיות, וכך נמשך הדבר פעם אחר פעם, כאשר ברקע אופפת עלטה סביב התעקשותו של האדמו"ר לאכילת עוגיות דווקא.

בערוב ימיו, אזר אחד המקורבים עוז בנפשו ושאל בעדינות את האדמו"ר על פשר התעקשותו לאכול מידי יום ביומו דוקא עוגיות, ואינו מוכן להחליפם בעד דבר מאכל אחר.

הסביר לו האדמו"ר ברוב חינו, ברכה מעין שלש היא הברכה היחידה בה אנו אומרים 'ונברך עליה בקדושה ובטהרה', אין לשון כזו לא בברכת המזון ולא בברכת בורא נפשות, אינני יכול לעבור יום מבלי לומר את המילים הקדושות הללו, ולכן אני רוצה לאכול עוגיות כדי לברך לה' בקדושה ובטהרה.

הרי לנו דוגמא חיה כדבריו של רבי ירוחם, כי הברכה היא סיבה לאכילה, ואין האכילה סיבה לברכה.

קידשת בשבת בבוקר ואתה ורצה לשתות קפה - האם תצטרך לברך עליו?

המברך על היין 'הגפן', ושותה ממנו 'כמלוא לוגמיו' - פוטר בכך מברכה ראשונה כל משקה אחר המונח לפניו בשעת הברכה, ואף אם מדובר במשקה חשוב מאד. ויש אומרים שמשקה אשר בשעת הברכה היה בדעתו לשתותו, נפטר מברכה אף כשלא היה מונח לפניו. ובשתיה בדרך של 'קביעות' - פוטר היין גם משקה שלא היה לפניו ולא היה בדעתו לשתותו, ובלבד שהביאוהו לפניו בעוד שהיין לפניו, או שבטרם שסיים את שתיית היין כבר היה בדעתו לשתותו; אך לכתחילה ראוי שאף באופן זה יהיה המשקה לפניו בשעת הברכה. והרגיל לשתות משקה אחר לאחר שתיית היין - וכגון שרגיל לשתות קפה לאחר 'קידוש' בשבת בבוקר - נחשב כאילו שהיה בדעתו לשתות את המשקה האחר. [שו"ע טז, משנ"ב ע"א-עב, ושעה"צ עא; וראה משנ"ב קעד, ג, ושעה"צ ח, וביה"ל שם ס"ב ד"ה יין]

שתית מעט יין ואחר כך שתית מלוא הכוס בירה - האם תברך ברכה אחרונה?

כשם שיין פוטר את כל המשקאות מברכה ראשונה, כך פוטר אותם מברכה אחרונה, דהיינו שאם שתה יין ולאחר מכן שתה משקה אחר - אינו מברך עליו 'בורא נפשות', כיון שהוא נפטר בברכת 'על הגפן'. אולם, אם שתה יין בכמות שאינה מחייבת בברכה אחרונה, או בכמות שספק אם מחייבת בברכה אחרונה, כגון ששתה מעט פחות מ'רביעית' (ראה שו"ע קצ, ג) - נחלקו האחרונים: יש מהאחרונים שכתבו שיברך על המשקה האחר 'בורא נפשות'. ויש שכתבו כי (לפחות במקרה שספק אם התחייב בברכה אחרונה על היין) יתכן שהמשקה האחר אינו חייב כלל בברכה אחרונה, מחמת שנטפל ליין, וספק ברכות להקל, ועל כן אין לברך עליו 'בורא נפשות'. [שו"ע טז, משנ"ב עב, ושעה"צ ע; ביאורים ומוספים דרשו, 69]

האם ראוי לשתות יין מיד לאחר שתיית משקה אחר?

בשתיה אקראית של יין, אין היין פוטר משקה אחר מברכה אחרונה - כפי האמור - אלא באופן שפטר אותו גם מברכה ראשונה, שאז נטפל המשקה אל היין; אבל באופן שלא פטרו מברכה ראשונה - כגון שהסיח דעתו משתיית היין, כך שהתחייב בברכה ראשונה על המשקה האחר, או ששתה את היין רק לאחר המשקה האחר - גם מברכה אחרונה אינו פטור. ונחלקו הפוסקים אם כך הדין גם בשתיית יין בדרך של 'קביעות' (לדעה זו). ויש אומרים שהיין פוטר משקה אחר מברכה אחרונה בכל מקרה, דהיינו אף כאשר לא פטרו מברכה ראשונה, ואף בשתיה אקראית. ויש שהורה שלפיקך אם שתה משקה כלשהו וחפץ לשתות גם יין, יברך תחילה 'בורא נפשות' על המשקה, או יפטרנו בברכת 'בורא נפשות' על מאכל אחר. [משנ"ב עג ושעה"צ עב; ביאורים ומוספים דרשו, 68 ו-72]

אתמול למדנו

- מי שאכל מיני מזונות, פרי משבעת המינים ושתה יין - יברך ברכת 'מעין שלוש' אחת על הכל, ויזכיר את כל המינים שמברך עליהם בסדר זה: "על המחיה... ועל הגפן... ועל העץ...".
- מי שאכל פרי משבעת המינים ופרי עץ אחר, כגון שאכל תמרים ותפוחים, מברך 'העץ' ו'על העץ' על שניהם, ואינו צריך לברך 'בורא נפשות'.
- בברכת 'מעין שלוש', יש להזכיר את השבת, יום טוב, חול המועד וראש חודש. ואם שכח, אין לשוב ולברך; אך אם נזכר לפני אמירת שם ה', ישוב למקום ההזכרה.

מחר נלמד

- באיזה מקרה יוצאים ידי חובה בברכת המזון וחובה להפסיק באמצע?
- האם ניתן לברך ברכה אחרונה על כל כמות של יין?
- מי שטעה בתחילת ברכה על עוגה והתכוון לברך 'שהכל' - האם יצא ידי חובה?